

Verenigingsnieuws

In aansluiting op de mededeling van het RIVM over het coronavirus zijn onze activiteiten van het jaarprogramma voor de komende maanden, inclusief het Sankt Tolbert Fes op 26 april, tot nader bericht afgelast.

Nummer 109

2020 #1

Het verblijf van Anne Frank in Aken, 1933-1934

De lezing op 23 januari 2020 door dr. Holger Dux uit Aken over het verblijf van Anne Frank in Aken op korte afstand van Vaals, trok weer veel belangstelling.

Deze presentatie was weer een samenwerking met het LGOG Kring Valkenburg & Heuvelland. Zijn inleiding bevatte de contro-versiële actualiteit in Duitsland en ook daarbuiten: *"De geschiedenis van Anne Frank is weliswaar door haar dood afgesloten, maar de betekenis, de ideeën, het antisemitisme, de uitsluiting en de vervolging van minderheden was in 2001 actueel en nu nog méér"*.

Verder ging dr. Holger Dux over het verblijf van Anne Frank in Aken op weg naar Amsterdam.

Zijn onderzoek bij zijn medewerking aan de tentoonstelling uit 2001, 'Eine

Geschichte für Heute' gewijd aan Anne Frank en haar familie in Aken vergeleek hij van foto's, bestudeerde stambomen van de familie, spoorde de villa, de fabriek het familiegraf op en kwam ook historische prent-briefkaarten van Anne Frank uit Aken tegen.

Een heel mooi relaas over de naamgeving van Joden in de tijd van Napoleon met voor-naam en een familienaam. Bij de joden was het gebruikelijk dat de naam een aanduiding vanuit de synagoge, maar om een achternaam te krijgen of op te geven moest echter een achternaam gezocht worden. Velen kozen de naam waarvan ze afkomstig waren zoals hier Holländer.

De allereerste namen, die hij tegenkwam waren die van Wolf en Levi Holländer, waarvan de familie in Aldenhoven woonde

en die vandaaruit is rond-getrokken naar Jüllich en Eschweiler.

Personen die in het Akense een vroege rol gespeeld hebben. De informatie vond hij ondermeer op de Jüdischer Friedhof aan de Lütticherstrasse

Zo kwam hij bij Abraham Holländer, geboren in 1860, deze trouwde met de 6 jaar jongere Rosa Stern uit Langenschwallbach.

Abraham, was een man van aanzien, behoorde bij de joodse gemeente. Hij was actief in het verenigingsleven en was ook gemeentevertegenwoordiger. Het echtpaar kreeg 4 kinderen: Julius, Walther, Betty en Edith, de latere moeder van Anne Frank.

Edith Frank-Holländer, de moeder van Anne, was dus van geboorte een Aachenerin'. Hun eerste huis stond aan de Jüllicherstrasse de Lousberg het huis waar de grootmoeder woonde en waar ook Anne Frank tijdens haar vakantie (juli 1933 tot januari 1934) in Aken op bezoek is geweest.

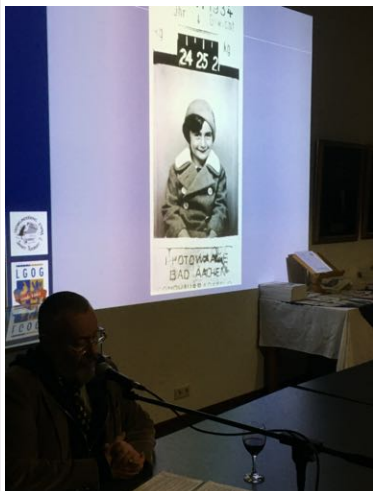
Het verhaal bevatte verder de geschiedenis van de familie Holländer zoals de zaken waar zij in hun levensonderhoud mee verdienden.

Als onderneming hadden zij een "Altwarenhandel" die werd uitgebreid met aan- en verkoop van oud bouw materiaal, zoals houten en stalen balken, papier, glas, beenderen (voor zeep, om stof te reinigen), kleding, recyclingmateriaal, maar ook nieuwe buizen, leidingen, schroeven, enz.

In dit nummer:

- Het verblijf van Anne Frank in Aken, 1933-1934 **1**
- Zoektocht naar "Der Prinz von Oranien" **3**
- Zeeland **3**
- Nieuwtjes binnen de vereniging **4**

Bij de Nordbahnhof (Ludwig Forum, Kaiserbrunnen) bevonden zich stallingen voor paarden van de Strassenbahn. Het bedrijf breidt zich met nieuwbouw uit. De schroot-handel van de firma Holländer lag aan de Grüner Weg, waar nu de is Aldi gevestigd.

In 1925 verloofde Edith Holländer zich met 11 jaar oudere

Otto Frank uit Frankfurt die bankier van beroep was. Dux vermoedt dat er van *'eine verabredete Ehe'* sprake was. Want de tijd van de deviezenproblemen na WO I, waardoor ook het Bankhaus Frank in problemen was geraakt kon de onderliggende reden zijn. Op 12 mei 1925 trouwden zij in de synagoge te Aken.

Het trouwfeest werd met veel pracht en praal gehouden in een hotel, waar nu het Parkhaus Am Büchel vlakbij de Elisenbrunnen in het centrum van Aken staat. Abraham Holländer, de grootvader van Anne, sterft in 1927 en wordt bijgezet aan de Lütticherstrasse.

Oma Rosa Holländer-Stern woonde in 1931 in Aken in een woonhuis aan de Monheimsallee, waar men de hele etage in bezit nam. Overigens werd dit huis in de Tweede Wereldoorlog vernield.

Na de eerste boeiende inleiding werd de pauze benut om de informatie verder in zich op te nemen, waarna het tweede deel van dr. Holger Dux zijn presentatie weer de volle aandacht kreeg van de aanwezigen.

Zijn zoektocht leverde op dat Anne Frank

van juli 1933 tot januari 1934 in Aken gewoond heeft. Edith en Otto Frank zijn na hun huwelijksreis naar San Remo in Frankfurt am Main gaan wonen.

Opgejaagd door het Nationaal Socialisme besloot Anne Frank's vader Otto Frank na 1933 met zijn gezin te vluchten. Hij had zijn eigen bank moeten sluiten en vertrok naar Amsterdam. Daar begon hij o.a. met zijn zwager Elias uit Zwitserland het bedrijf Opekta. Een handel in geleermiddelen op basis van vruchtenpoeder, bestemd voor jambereiding, voor de markt in Nederland.

Edith Frank trok met haar kinderen naar de familie in Aken. Enkele maanden later is zij ook vertrokken naar het Amsterdamse Merwedeplein, eerst met haar oudste dochter Margot en later volgde Anne nog.

Indruk maakte ook het relaas over Anne's oma Rosa Hollander-Stern, die door Holger Dux beschreven wordt als teruggetrokken en bescheiden, eigenlijk *"eine Oma zum Knuddeln"*. Hij gaf dat aan door aan te geven, dat *"Anne soll der Oma so ein bisschen auf der Nase getanzt sein"*.

Volgens Dux moeten in 1934 Anne en Margot en hun moeder vaker in Aken geweest zijn, "want moeder Edith heeft nooit kunnen wennen *"an die Niederlanden"*.

Zoals eerder aangegeven geeft de spreker aan dat er nog onbekende ansichtkaarten opdoken, die Anne vanuit Aken heeft geschreven aan haar schoolkameraden, een bewijs dat ze aan de Monheimsallee geweest is, en vanaf 1935 aan de Pastorplatz, Adalbert Steinweg (een nieuwbouw, waar later Stolpersteine zijn gelegd). Blijkbaar was verhuizing noodzakelijk geworden, omdat de woning aan de Monheimsallee te duur was geworden.

Daarna lichtte hij de gebeurtenissen toe over de tijd in Amsterdam het verblijf in het achtergebouw aan de Prinsengracht in Amsterdam, de

deportatie en vernietigingskamp Bergen Belsen. Het dagboek van Anne dat bij velen bekend is.

Tot slot gaf hij de aanwezigen nog een boodschap mee, gezien de alle gebeurtenissen en de verhalen die men kent en hij met anderen in het project: *'ERINNERUNGSARBEIT' - 'WEGE GEGEN DAS VERGESSEN'* tot uiting brengt.

Een project uit de jaren '90, *'Wege gegen das Vergessen'*, dat door burgers in Aken zelf is gestart, waarbij een herinneringsroute met inscriptieborden is bedacht, die aan plekken herinnert waar het Nationaal Socialisme haar moorddadige praktijken heeft gepraktiseerd, waar medemensens zijn vermoord, waar verzetshelden zijn geliquideerd, en waar een 'Lager' is geweest en een *'Judenhaus'*, enz.

Met het Expoproject 2001, werd ook op wens van het Anne Frank Gymnasium Laurensberg een memorieplaquette gemaakt. Tijdens een schoolfeest werd geld ingezameld om bij het huis van de oma van Anne Frank, waar ook Anne heeft gewoond, een plaquette op te kunnen hangen.

Dux sloot af met de hoop, dat iedere leerling eens in zijn leven het Dagboek van Anne Frank, het aangrijpende relaas uit het Amsterdamse Achterhuis, gaat lezen. *"want de geschiedenis mag zich niet herhalen. Immers discriminatie van minderheden, homoseksuelen, moslims, en iedereen die anders is, dient uit deze wereld voorgoed verbannen te worden!"*.

Met een applaus van de aanwezigen werd deze boodschap onderstreept en voor de mooie en goed onderbouwde lezing over Anne Frank in Aken van dr. Holger Dux afgesloten.

Met dank aan Jef Bonten die in het Vaalser Weekblad in twee delen verslag heeft gedaan van deze lezing.

Zoektocht naar “Der Prinz von Oranien”

Die hoeft u toch niet te zoeken zult u denken. Maar niets is minder waar.

Der Prinz von Oranien waar het in dit stukje over gaat, was een herberg gevestigd in Vaals. Deze herberg kwam ik voor de eerste keer tegen in een artikel over de Joodse gemeenten in Vaals en Gulpen.

In dit artikel werd een situatie beschreven uit het jaar 1768.

Een Joodse handelaarster, Mindele Mozes, verbleef tijdens haar verkooptochten regelmatig in genoemde herberg. Ze was dan vergezeld van haar neef.

Tot de nalatenschap van de moeder van Johann Arnold von Clermont, Helene Margarethe Clermont geb. von Huysen, behoorde in 1776 een “aus dem Concurs des Chirurges Jean Massot erstandenes, der reformierten Kirche gegenüber gelegenes Haus ‘Der Prinz von Oranien’ (Liese, blz. 64, 119).

Later duikt de naam van deze herberg op in twee krantenartikelen uit het jaar 1830. Deutsche Merkur, Juli – September 1830 Niederlande. - Brüssel, den 28. Juli. (Courier des Pays-Bas.) „Ein Bauersmann aus der Provinz Lüttich begab sich im Laufe der letzten Woche nach Vaals in das Wirtshaus zum Prinzen von Oranien“.

Den Vaderlander (1829 – 1830) Vrijdag 18 juni 1830 “Den 12de dezer waren onze ballingen nog altyd te Vaals onder het toezigt van eenen marechaussée. Zy verblyven in de herberg den Prins van Oragnien by den sekretaris van het gemeente; den hof van dit huys staet geheel den dag open voor hun”.

De ballingen die hier genoemd zijn, komen later in een ander verhaal ter sprake.

Ondanks intensieve naspeuringen in het gemeentearchief heb ik de

herberg “De Prins van Oragnien” niet kunnen lokaliseren.

Vaals werd in 1830 deel van de jonge Belgische Staat. Misschien is toen de confronterende naam “De Prins van Oranje” veranderd. Deze staatkundige situatie bleef tot 1839. Toen werd Vaals wederom deel van Nederland.

Mijn vraag aan de lezers van de Nieuwsbrief: wie kent deze herberg, wie weet waar deze herberg gevestigd was? Het is toch te gek dat een gebouw met zo’n belangrijke historie niet te vinden is.

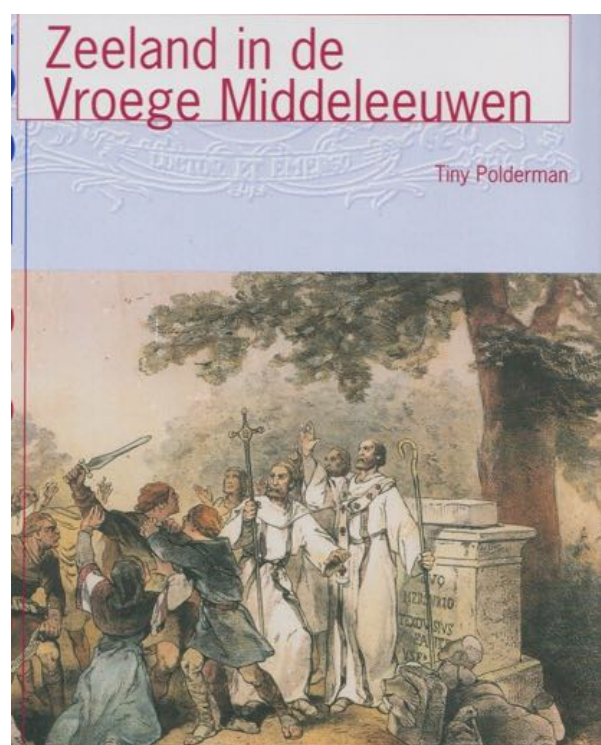
Antwoorden gelieve naar het secretariaat: sankttolbert@gmail.com te sturen onder vermelding van “Prins”.

Bij voorbaat dank.
Jan Francotte

Zeeland

Ons lid Babette Lemmer bracht het boekje “Zeeland in de Vroege Middeleeuwen” onder onze aandacht. Het behandelt de geschiedenis

van Zeeland uit die tijd. Wat Babette echter verbaasde dat op pagina 31 het Romaanse kerkje van Lemiers werd afgebeeld. Overigens werd gesproken over het Belgisch-Limburgse dorp Lemiers. Lemiers was dus in de middeleeuwen al een voorbeeld voor wat er mogelijk ook in Zeeland gebouwd had kunnen worden. Men kende in Zeeland in die tijd alleen houten kerkgebouwtjes.

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
www.sankttolbert.nl

Bezoek ons ook op:
facebook

Verenigingsnieuws

Nieuwtjes binnen de vereniging

Beste leden,
Momenteel leven wij in bijzondere omstandigheden waar wij in ons dorp, stad, ons land, onze wereld mee te maken hebben.

De zogenoemde 'onzichtbare vijand' die inmiddels bij eenieder bekend is onder de naam Corona virus, brengt een hoop spanning en onzekerheid met zich mee en de maatregelen die worden genomen hebben een behoorlijke impact op onze samenleving.

Het kabinet heeft besloten de reeds afgekondigde maatregelen aan te scherpen. Door het gedrag van bepaalde mensen, om de reeds genomen maatregelen aan hun/haar laars te lappen, kon dit niet uitblijven. Om ervoor te zorgen dat ze beter gehandhaafd kunnen worden kunnen er sancties volgen.

Voor onze vereniging betekent

dit, dat door het verbieden van alle samenkomsten, evenementen en bijeenkomsten tot 1 juni in plaats van tot 1 april en dat dit verbod ook geen ondergrens meer kent, dat voorlopig onze bijeenkomsten etc. geen doorgang vinden. Het is vanzelfsprekend dat alles in het werk gesteld moet worden om deze aanval op veler gezondheid beteugeld moet worden.

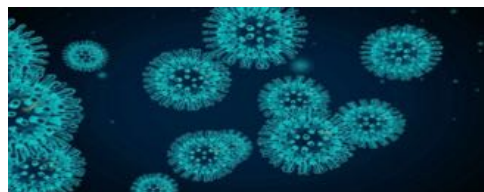
Tot slot, laten we allemaal onze verantwoordelijkheid blijven nemen. Probeer uw contacten te minimaliseren, als het toch moet houdt dan ook de juiste afstand en vermijd drukke plekken. Wij als bestuur zijn ervan overtuigd dat wij als samenleving dit virus kunnen

overwinnen als iedereen zijn of haar steentje bijdraagt. Laten we dat dan ook vooral met elkaar doen.

Mocht u in deze tijd van zogenaamde afzondering vragen, ideeën of wat dan ook die voor U of onze vereniging waardevol kunnen zijn, kan dit altijd via de digitale weg en laat dit dan even weten via ons secretariaat:
sankttolbert@gmail.com.

“Ondanks alles wensen wij u toch alvast fijne en gezonde Paasdagen”

Bestuur HKK Sankt Tolbert

In aansluiting op de mededeling van het RIVM over het coronavirus zijn onze activiteiten van het jaarprogramma voor de komende maanden, inclusief het Sankt Tolbert Fes op 26 april, tot nader bericht afgelast.

Tevens is ons archief en verenigingslokaal de komende weken, tot nader bericht, gesloten voor leden en niet-leden.

Heeft u vragen met betrekking tot onze archief dan kunt u een mail sturen naar sankttolbert@gmail.com.

Wij proberen u vraag dan via mail te beantwoorden.

Het bestuur hoopt dat u begrip voor dit uitstel kunt opbrengen en hopen ook dat iedereen verschoond blijft van een besmetting.

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.

